Відомо, що на базі Центру розвитку людського потенціалу Маріупольського державного університету як «освітнього хабу для фахівців, які прагнуть професійно зростати», реалізуються програми професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, наприклад, «Розвиток професійної компетенції викладача ЗВО» та «Технології змішаного та дистанційного навчання з використанням Moodle» [2]. Вважаємо за доцільне доповнити перелік програм новими або збагатити зміст представлених тематичними модулями, пов'язаними з теоретико-методологічними засадами інклюзії та особливостями створення інклюзивних освітніх середовищ, для того щоб викладачі опанували відповідні знання та вміння для проектування та реалізації освітніх програм, робочих програм навчальних дисциплін та силабусів на засадах інклюзивності, застосування різноманітних педагогічних методів та прийомів, моніторингу та оцінювання ефективності інклюзивного навчання.

Список літератури

Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року №2145-VIII, редакція від 02.07.2023, підстава – 3143-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 20.11.2023).

Центр розвитку людського потенціалу. *Маріупольський державний університет.* URL: https://www.mu.edu.ua/uk/centr-rozvitku-lyudskogo-potencialu (дата звернення: 24.11.2023).

Course for Faculty Members on Inclusive Teaching. *Comenius University Bratislava.* URL: https://fphil.uniba.sk/en/services/projects/project-belong/course-for-faculty-members-on-inclusive-teaching/ (дата звернення: 22.11.2023).

Project BELONG. *Comenius University Bratislava.* URL: https://fphil.uniba.sk/en/services/projects/project-belong/ (дата звернення: 22.11.2023).

УДК [338.2+351]:37.01

Марена Тетяна,
кандидат економічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Маріупольський державний університет,
t.marena@mdu.in.ua
https://orcid.org/0000-0002-7970-4005
Мітько Василь,
аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет,
vasyl.mitko@mdu.in.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ БЕЗПЕКОВОЇ РОЛІ ОСВІТИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ

Освіта протягом усього періоду становлення незалежності України виступала стовпом державотворення та формування національної свідомості, розглядалася як провідник розвитку людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу, що є запорукою успішного майбутнього держави [3]. З іншого боку, останнім часом заклади освіти, особливо університети, стали усе більше позиціонувати себе не просто як освітні осередки, але й як центри взаємодії із громадами, що призвело до посилення «третьої місії» освітніх установ та зростання значення освіти для забезпечення безпеки територій [2]. Освіта сьогодні – не тільки складова безпеки, але й важлива її детермінанта. Особливістю освіти є її здатність впливати

на інші складові безпеки держави. Дж. Клейн, С. Райс та Дж. Леві визначають загрози для різних сфер безпеки, які можуть актуалізуватися через невирішення проблем освітньої галузі, а саме загрози для: економічного зростання і конкурентоспроможності, воєнної безпеки, інформаційної безпеки, глобальних інтересів США, єдності і згуртованості нації [5]. На освітню галузь покладаються надважливі завдання, пов'язані із забезпеченням формування та підтримки на бажаному рівні інших складових національної та регіональної безпеки. Зокрема, з підвищенням рівня охоплення населення вищою освітою спостерігається зростання ВВП і добробуту населення, покращення фізичного та морального здоров'я громадян, культури поведінки та криміногенної ситуації, духовного розвитку, активізація залучення населення до виробничого процесу, формування бережливого ставлення до природи [1].

Повномасштабна війна рф, розв'язана проти України, загострivши проблеми освітньої галузі, ще більше підкреслила значення освіти для національної та регіональної безпеки. Безпрецедентними викликами для освітньої системи стали людські та матеріальні втрати, тимчасове переміщення закладів освіти, проблеми з фінансуванням закладів освіти, посилення освітньої міграції. Вплив зазначених загроз стане вкрай негативним для забезпечення безпекового та збалансованого розвитку країни та окремих громад у майбутньому [4, с. 7].

Традиційно функціонал освітньої галузі у сфері національної та регіональної безпеки проявляється у: кадровому забезпеченні функціонування як безпекової системи в цілому, так і тих сфер національної та регіональної економіки, від яких залежить стан економічної (виробничої, енергетичної, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, продовольчої, екологічної, соціальної, фінансової) та інших складових безпеки (інформаційної, військово-оборонної, кібербезпеки тощо); забезпеченні високого загального рівня освіченості населення, розвитку в нього толерантності, здатності до діалогу, що, відповідно, сприяє подоланню конфліктів та підтримці миру як важливих передумов безпеки держави та окремих територій; вихованні свідомого громадянина, формування у населення світогляду, патріотизму та духовності як базових стовпів національної безпеки.

Збройна агресія рф проти України внесла суттєві корективи у завдання, які ставляться перед освітою у контексті її ролі у безпековій системі як під час воєнного стану, так і у період повоєнної відбудови держави та окремих територій, зокрема:

- посилилося значення освіти всіх рівнів як інструменту формування національної самосвідомості та розвитку ряду soft skills, які особливо актуалізувалися в умовах війни, - здатності до критичного мислення, медіаграмотності, що є вкрай важливими для захисту від впливу пропаганди і підтримки інформаційної безпеки у часи, коли протистояння активно здійснюється і засобами інформаційних війн;
- підвищився запит держави на підготовку кадрів, прямо пов'язаних із забезпеченням військово-оборонної та дотичних до неї складових безпеки, - кадрових військових, фахівців із кібербезпеки, фахівців для служби з надзвичайних ситуацій;
- зросла потреба у швидкій підготовці фахівців вузького профілю, діяльність яких в умовах війни є критично важливою для підтримки соціально-демографічної та гуманітарної безпеки, зокрема, психологів, які вміють працювати з травмою, реабілітологів тощо; відбувається переорієнтація освітньої системи на підготовку фахівців, що володіють компетентностями, необхідними для забезпечення повоєнної відбудови територій, у тому числі архітекторів, будівельників, фахівців з ІТ, управління проєктами, логістики тощо;
- розширилися напрями діяльності закладів освіти за рахунок активізації гуманітарної та волонтерської роботи, що сприяє підсиленню гуманітарної безпеки.

Потреби повоєнної відбудови територій, особливо тих, що найбільше постраждали через війну, спонукають перетворення закладів вищої освіти із суто освітніх центрів у осередки відновлення та трансформації громад. Причому мова йде не тільки про матеріальне та фізичне відновлення, але й про відповідну роботу із населенням, яке певний час проживало на тимчасово окупованих територіях. У цьому контексті зростає значення університетів як просвітницьких осередків, що через посилення третьої функції і впровадження моделі Civic University забезпечують виконання місії сприяння реінтеграції звільнених територій.

Список літератури:

Живко З., Кухарська Л. Освіта в системі національної безпеки країни. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №2(54). С. 205-211. URL: https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/195/225 (дата звернення: 18.11.2023).

Марена Т. Сучасний університет як центр трансформації громади: досвід Маріупольського університету. *Особистість, університет, суспільство: виклики взаємодії та розвитку* : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада 2022 р.) / за заг. ред. С. Калашнікової, Н. Базелюк. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. С.44-48.

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf (дата звернення: 16.11.2023).

Трофименко М. Університети України в умовах повномасштабної військової агресії росії: загрози, виклики та нові перспективи. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2022. № 14. С. 5-19.

Klein J. I., Rice C., Levy J. U.S. Education Reform and National Security. Independent Task Force Report. 2012. No. 68. URL: (дата звернення: 18.11.2023).

УДК 371.124

Мірошніченко Вячеслав,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освіти,
Маріупольський державний університет,
v.miroshnichenko@mdu.in.ua
https://orcid.org/0000-0003-1139-4554

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОЇ НАЦІЇ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Роль університетів у забезпеченні поствоєнного розвитку України може бути визначена через ряд ключових аспектів:

1. Освіта та підготовка кадрів: Університети грають важливу роль у навчанні студентів і підготовці кадрів, які мають необхідні знання і навички для розвитку сучасного українського суспільства.

2. Дослідження та інновації: Університети проводять наукові дослідження та розробляють інноваційні рішення, що можуть сприяти розвитку технологічних та економічних секторів.

3. Експертна підтримка: Університети можуть надавати консультації та експертну допомогу у вирішенні соціальних, економічних та політичних проблем, що виникають у поствоєнному періоді.